

TOSHKENT AMALIY FANLAR
UNIVERSITETI

**“Umumiyl Pedagogika
fanidan”**

D.Sobirov

MAVZU:Iqtidorli o‘quvchilarni o‘qitish (Education of gifted children) .

Reja:

1

Zamonaviy iqtidorlik konsepsiysi.

2

Iqtidorli bola shaxsining o‘ziga xosliklari. Iqtidorli o‘quvchilar bilan
ishlash.

3

“Noosfera” modeli asosida iqtidorli o‘quvchilarning o‘quv-bilish faoliyatini
tashkil etish. TRIZ va ARIZ. Prezident maktablari. Ijod maktablari..

Iqtidorli
Ta'lim

Iqtidorli
talaba

Zamonaviy iqtidorlik konsepsiyasi

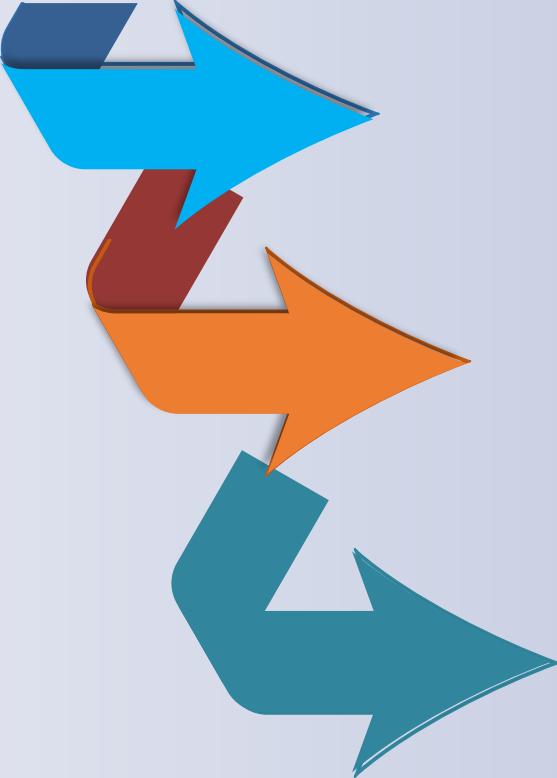

Iqtidorli bolalarni aniqlash, o'qitish, rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash jarayoni zamonaviy maishiy ta'limning eng muhim vazifalaridan biridir. Iqtidorli bolalar bilan ishlashning dolzarbliji bir necha holatlar bilan belgilanadi:

- jamiyat tomonidan “inson salohiyati”ni uning rivojlanishining eng muhim sharti va asosiy resursi sifatida anglash;
- hayot dinamikasini tezlashtirish, insonning axborot va hissiy yukini oshirish, hal qilish juda katta intellektual harakatlarni talab qiladigan ko'plab muammolar;
- jamiyatning shaxsning kasbiy faoliyatiga qo'yadigan talablari, ular ijodiy, faol, ijtimoiy mas'uliyatli, rivojlangan intellektga ega, oliy ma'lumotli va hokazo.

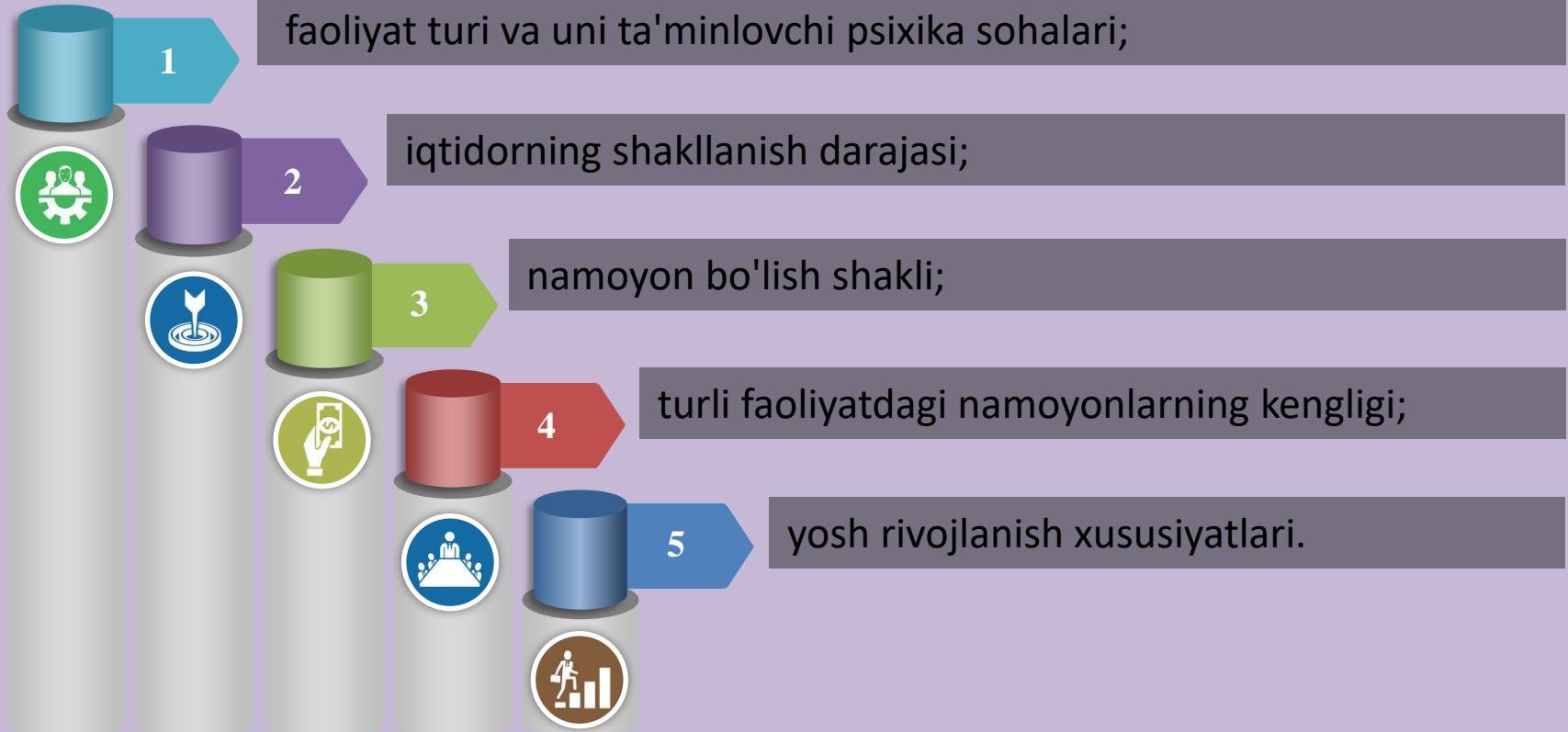
Ushbu konsepsiya ko'ra:

iqtidor- bu hayot davomida rivojlanib boradigan psixikaning tizimli sifati bo'lib, u odamning boshqa odamlarga nisbatan bir yoki bir nechta faoliyat turlarida yuqori, ajoyib natijalarga erishish imkoniyatini belgilaydi.

iqtidorli bola- bu u yoki bu faoliyat turida, shu jumladan spontan, havaskor tabiatda yorqin, aniq, ba'zan ajoyib yutuqlari (yoki bunday yutuqlar uchun ichki shartlarga ega) bilan ajralib turadigan bola.

Iqtidorlilik turlarini ajratish mezonlari orasida quyidagilarni ajratib ko'rsatish kerak::

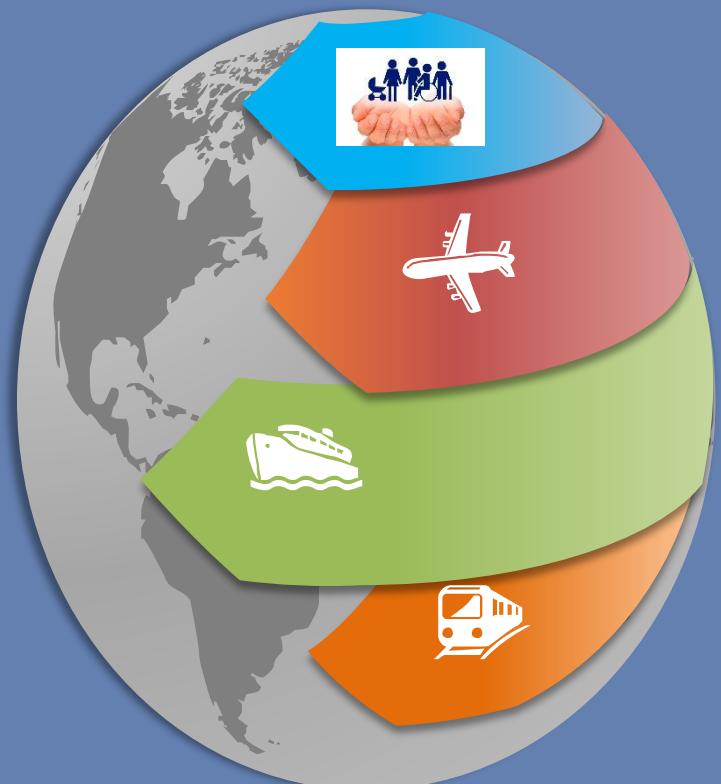
Iqtidorli bola shaxsining o‘ziga xosliklari. Iqtidorli o‘quvchilar bilan ishlash.:

Iqtidorli bolalarning o‘ziga xos xususiyati, tengdoshlari bilan taqqoslaganda, bolaning intellektual rivojlanish darajasidan ustundir. Odatda, ota-onalar odatiy itoatkorlik va yaxshi ishlash bilan iqtidorli tushunchasini chalkashtirib beradi, bu butunlay to'g'ri emas. Axir, haqiqiy iqtidor va ba'zi nazariy bilimlar va ko'nikmalar mavjudligi juda nozik chiziq, shuning uchun ham bolalarning g'ayrioddiyligini tan olish ham oson emas.

Iqtidorli farzandlar bilan ishlashning o'ziga xosligi

- 1** Birinchidan, barcha o'qituvchilarning zarur ko'nikmalari mavjud emas.
- 2** Ikkinchidan, sinfdoshlarning aql-idrok qobiliyatları juda ko'p.
- 3** Barcha maktablarda zarur resurslar va texnik vositalar mavjud emas.
- 4** Bundan tashqari, iqtidorli bolalarning umumiylar ta'limga muassasalarida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan.

Har bir sog'lom bola ajoyib qobiliyat bilan tug'iladi - uning atrofidagi dunyoni bilish istagi. Ammo, afsuski, bu qobiliyat ko'pincha kerakli yordam va qoniqishni topa olmaydi. Bola o'z iste'dodiga ko'ra rivojlanishni to'xtatadi va uning ijodiy salohiyati ochilmagan bo'lib qoladi.

Pedagogikada Ya.A. Komenskiy ta'lim tabiatga mos bo'lishi, bolaning tabiatiga mos kelishi va uning rivojlanish qonuniyatlariga mos kelishi kerak.

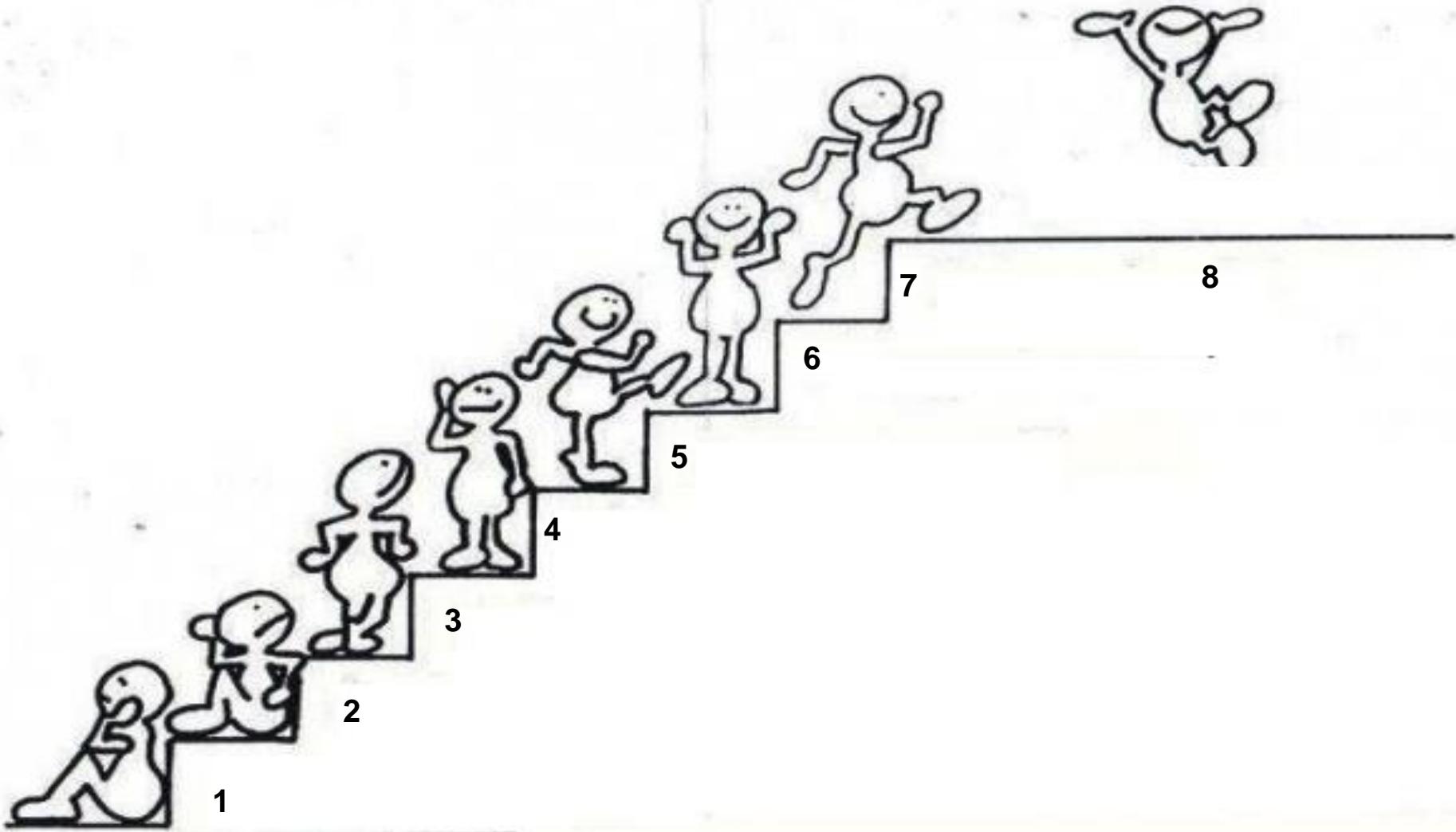
Barbara Klarkning fikricha, iqtidorli bolalar "faoliyatning istalgan sohasida yuqori darajadagi ishlashni ko'rsatadigan yoki ko'rsatishi mumkin bo'lgan va ilg'or va jadal rivojlanishi tufayli *maktabdagi odatdagidan farq qiladigan o'qitish kerak*. Ushbu trening qobiliyatlarni yo'qotish yoki pasaytirishdan ko'ra o'sish yoki rivojlanish ehtimolini oshiradi.

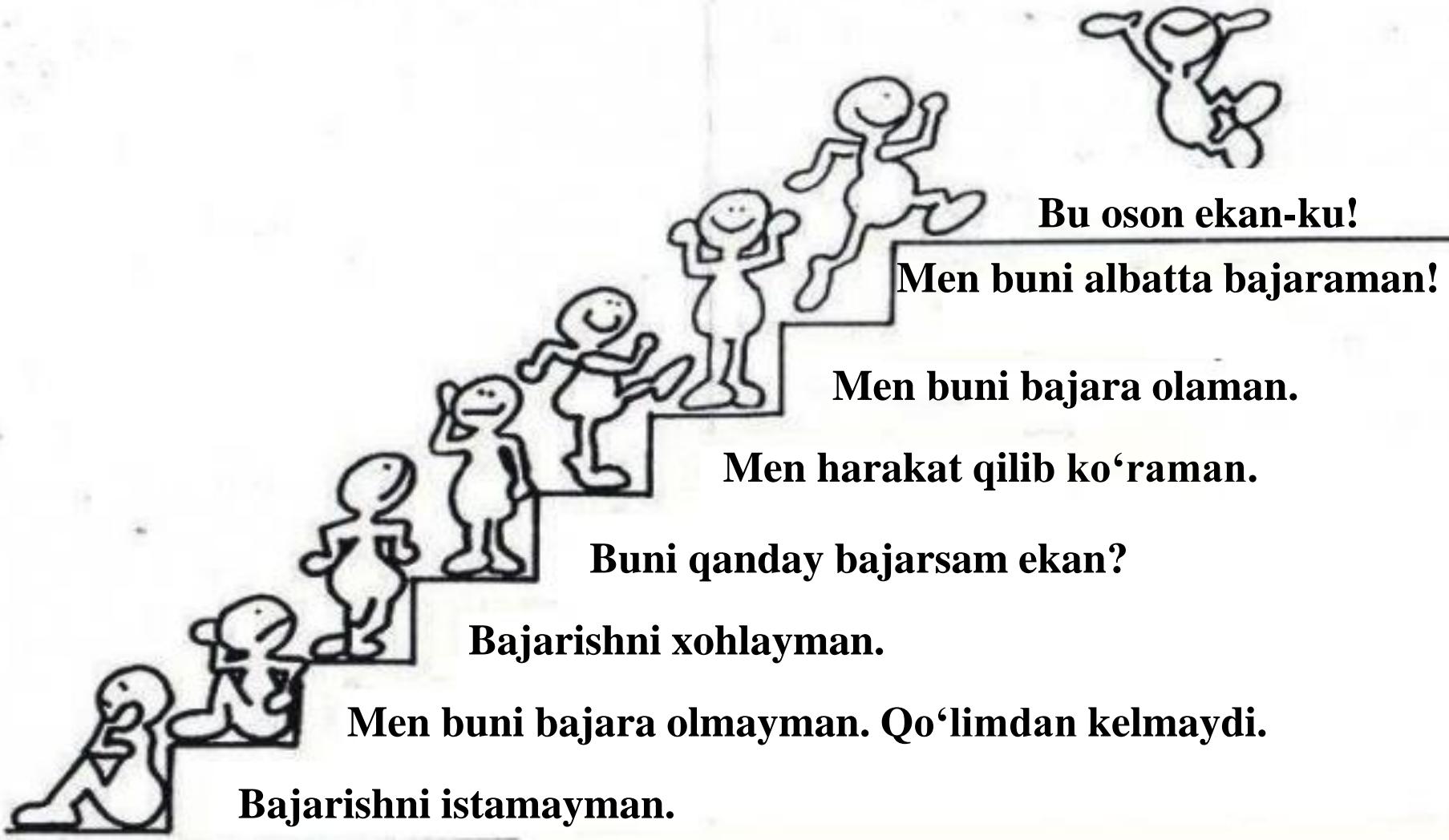

“Noosfera” modeli asosida iqtidorli o‘quvchilarning o‘quv-bilish faoliyatini tashkil etish.
TRIZ va ARIZ. Prezident maktablari. Ijod maktablari

Iqtidorli bolalarni aniqlash: amaliy qo'llanma,
Syuzan K.Jonsen (2004) iqtidorli bolalarning
barchasi Amerika Qo'shma Shtatlarining iqtidorli
va iqtidorli talabalarning federal ta'rifiga kiritilgan
sohalarda yuqori ko'rsatkichlarga ega bo'lish
imkoniyatlarini namoyish etishini tushuntiradi.
Noosfera (yun. noos — akl-idrok va sphaira —
shar) — biosferanng inson aql-idroki hukmronlik
qiladigan yangi xolati. N.da inson biosfera
rivojlanishini belgilab beradigan asosiy omil
hisoblanadi.

Bajarishni istamayman.

Men buni bajara olmayman. Qo‘limdan kelmaydi.

Bajarishni xohlayman.

Buni qanday bajarsam ekan?

Men harakat qilib ko‘raman.

Men buni bajara olaman.

Men buni albatta bajaraman!

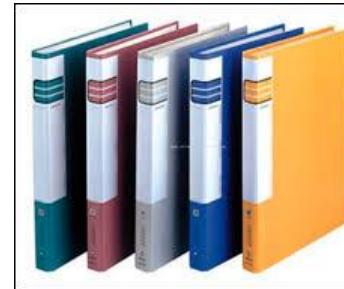
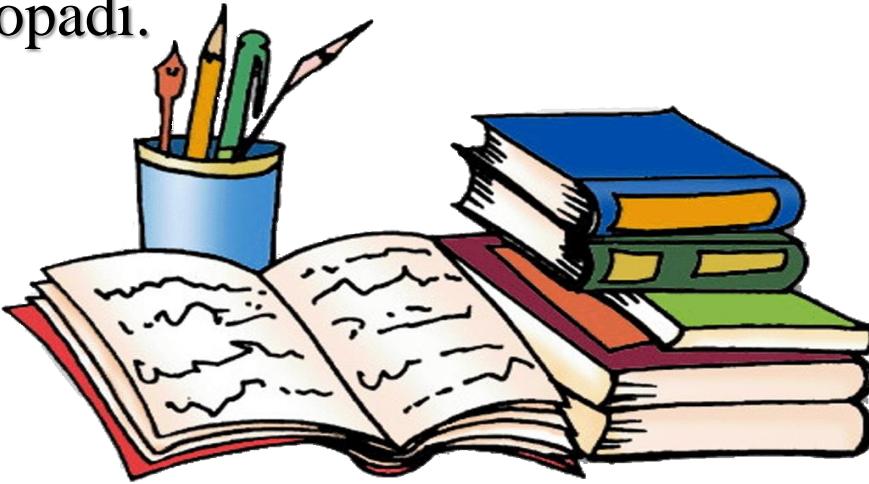
Bu oson ekan-ku!

BAHOLASH TIZIMI -

davlat ta'lim standarti
bo'yicha umumiyl o'rta
ta'limning malaka talablarini
o'quvchilar tomonidan
o'zlashtirilishi darajasini
hamda umumiyl o'rta ta'lim
muassasasining faoliyati
samaradorligini aniqlaydigan
mezonlar majmuidan iborat.

Ta'lim mazmuni va
o'quv dasturlari asosida o'quv
materiallari **o'quv-metodik
majmuada** o'z ifodasini
topadi.

O'quv-metodik majmua -
darslik, mashq daftari,
o'qituvchi uchun metodik
qo'llanma, darsliklarning
multimediali ilovasidan iborat.

Darslik - davlat ta’lim standartlariga muvofiq o‘quv dasturi asosida didaktik, metodik, pedagogik-psixologik, estetik va gigienik talablarga javob beradigan, o‘quv fanining mavzulari to‘liq yoritilgan, uning asoslari mukammal o‘zlashtirilishiga qaratilgan, o‘quv fanining maqsad va vazifalaridan kelib chiqqan holda ta’lim oluvchilarning yoshi va psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ishlab chiqiladigan, nazariy ma’lumotlardan tashqari amaliytajriba va sinov mashqlarini qamrab olgan kitob shaklidagi o‘quv nashri.

Darsliklar quyidagi vazifalarni bajaradi:

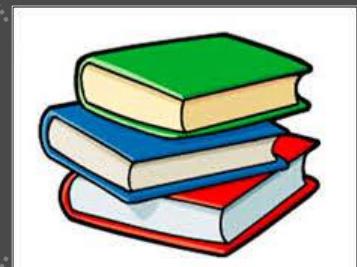
Motivatsion vazifa

Nazorat-tuzatish
(mashq qilish)
vazifasi

Rivojlantiruvchi
-tarbiyalovchi

Axborot vazifasi

Muvofiqlashtiris
h vazifasi

O'qitish vazifasi

MASHQ DAFTARI -

darslikning tarkibiy qismi hisoblanadigan, davlat ta’lim standartlariga muvofiq o‘quvchilar tomonidan egallangan bilim va ko‘nikmalarni mustahkamlash hamda o‘quv fanining mavzulariga mos ravishda ishlab chiqilgan, mantiq va tafakkurni rivojlantirishga qaratilgan (krossvordlar, boshqotirmalar, mantiqiylar fikrlashga undovchi topshiriqlar va hokazo) topshiriqlardan iborat bo‘lgan didaktik vosita.

PREZIDENT MAK TABI

Prezident maktabi ixtisoslashtirilgan davlat umumta'lim muassasasi bo'lib, uning faoliyati yuqori malakali mutaxassislarini tayyorlash uchun iqtidorli bolalarni aniqlash va o'qitishni ta'minlashga qaratilgan.

Prezident maktablarini tashkil etishdan ko'zlangan asosiy maqsad ta'lim jarayonida ilg'or texnologiyalarni qo'llash orqali iqtidorli bolalarni aniqlash va o'qitish tizimini shakllantirish, shuningdek, iqtidorli yoshlarni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish, ma'naviy boy va intellektual rivojlangan avlodni tarbiyalash kafolatlarini ta'minlashdan iborat.

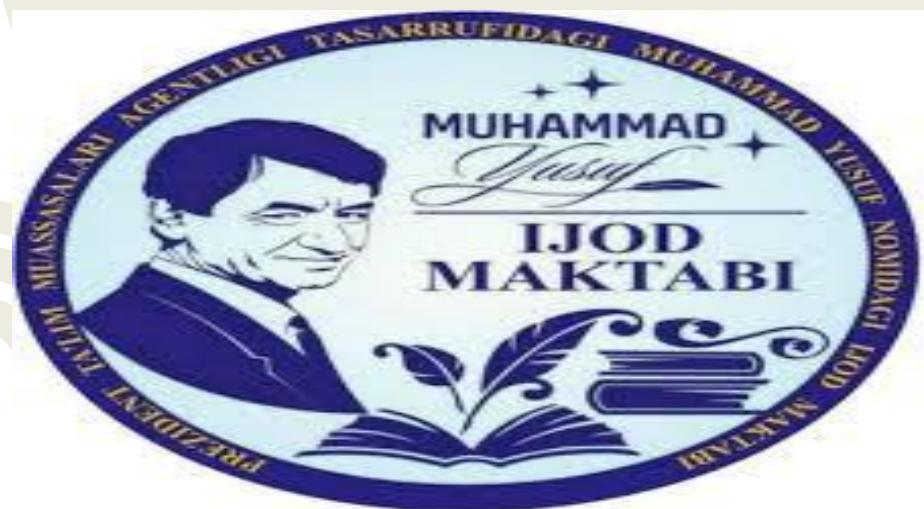

- **Ilk Prezident maktablari.**
O‘zbekiston Respublikasi
Prezidentining 2019-yil 20-
fevraldagи «Prezident maktablarini
tashkil etish chora-tadbirlari
to‘g‘risida»gi PQ-4199-qarori
asosida ilk Prezident maktabi
2019 **5-sentabrda**
Toshkent shahrida, 2-dekabrda
Namangan shahrida va 9-
dekabrda Xiva shahrida hamda 11-
dekabrda Qoraqalpog‘iston
Respublikasi **Nukus shahrida**
tashkil etilgan.

IJOD MAKTLARI

- **Ijod maktablari** — O‘zbekistonda tashkil etilgan ixtisoslashtirilgan davlat umumta’lim muassasalari hisoblanadi. 2017-yildan tashkil etila boshlagan til va adabiyotni chuqurlashtirib o‘qitishga ixtisoslashtirilgan maktab-internatlar hozirda har bir viloyatlarda faoliyat yuritmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Prezident ta’lim muassasalari agentligi— tasarrufiga kiradi.

TRIZ nima: Teoriya Resheniya Izobreatelskikh Zadach

TRIZ (Ixtiolar va muammolar hal qilishning ta'minlangan usuli) va ARIZ (Ixtiolar uchun algoritm) - bu g'oyalarni yangi, samarali yechimlarni ishlab chiqishga qaratilgan usullar.

TRIZ - bu, ayniqsa dizaynerlar orasida tobora ommalashib borayotgan muammolarni yechish va aqliy hujumlar usuli.

TRIZ nima o'zi va nima uchun u kompaniyada mahsulot ishlab chiqarish, jarayonlar va innovatsiyalarni rivojlantirish uchun bunday kuchli vosita? TRIZ texnikasi rus muhandisi Genrix Altsxuller tomonidan ixtiro qilingan va tuzilgan. TRIZ atamasi rus qisqartmasidan kelib chiqadi. *Teoriya Resheniya Izobreatelskikh Zadach*, Ingliz tilida "Muammolarni ixtiro qilish nazariyasi". Bu muammoni yechishga yo'naltirilgan innovatsion g'oyani yaratish nazariyasi.

ARIZ tizimi to‘qqiz bosqichdan iborat. Birinchi uchta qadam asl muammoni tahlil qilishga va qayta shakllantirishga harakat qiladi. Keyingi uchta qadam qarama -qarshilikni olib tashlashga harakat qiladi. Oxirgi uchta qadam echimni tahlil qilishga harakat qiladi. Asosan, bularning barchasi berilgan muammolarni qayta tuzish yoki qayta qurish orqali murakkab muammolarni hal qilish uchun mo‘ljallangan. Bu to‘qqiz qismga muammolarni hal qilish uchun 50 ga yaqin bosqichma-bosqich ruhiy protseduralalar kiradi.

•**ARIZ** - bu murakkab muammoni bosqichma -bosqich soddalikka aylantiradigan bosqichlar majmuasidan iborat tuzilgan jarayon. ARIZ TRIZning kuchli vositalaridan biri hisoblanadi. ARIZning asosiy maqsadi - dastlabki muammoni bosqichma -bosqich hal qilish oson bo‘ladigan bosqichga o‘tkazish. Bu muammoning bayonotidan barcha oldindan o‘ylangan echimlarni olib tashlaydigan neytral echim. Bu sizning muammoingizning tabiatи noma’lum degan taxmin bilan boshlanadi. U murakkab muammolarni oddiy formatlarga o‘zgartiradigan protseduralarning uzun ro‘yxatini taqdim etadi.

*E'tiboringiz
uchun
tashakkur!*

